

Մա ոչ պաշտոնական թարգմանություն է: Թարգմանվել է «Մարդու իրավունքները և կանայք Հայաստանի զինված ուժերում» ծրագրի շրջանակում: «Մարդու իրավունքները և կանայք Հայաստանի զինված ուժերում» ծրագիրն իրականացվում է Եվրոպայի խորհրդի՝ Հայաստանի համար իրականացվող գործողությունների 2019-2022թթ. ծրագրի շրջանակներում և ֆինանսավորվում է Միացյալ Թագավորության կառավարության կողմից: Գործողությունների ծրագիրը ֆինանսավորում են նաև Գերմանիան, Բոլանդիան, Լիխտենշտեյնը, Նորվեգիան և Շվեդիան:

Բնօրինակ են միայն ֆրանսերեն և անգլերեն տեքստերը:

Տ ե ղ ե կ ա տ վ ա կ ա ն փ ա ս տ ա թ ղ թ ե ր

SG/Inf(2020)11

7 ա պ ր ի ւ ի 2020 թ վ ա կ ա ն

**Ժ ո ղ ո վ ր ղ ա վ ա ր ու թ յ ա ն , օ ր ե ն ք ի
գ ե ր ա կ ա յ ու թ յ ա ն եւ մ ա ր ղ ու
ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի պ ա հ պ ա ն ու մ ը COVID-19
ս ա ն ի տ ա ր ա կ ա ն ճ գ ն ա ժ ա մ ի
շ ր ջ ա ն ա կ ն ե ր ու մ**

**Գ ո ր ծ ի ք ա կ ա գ մ՝ ա ն ղ ա մ
պ ե տ ու թ յ ու ն ն ե ր ի հ ա մ ա ր**

Ն ե ր ա ծ ու թ յ ու ն

Մ ու յ ն փ ա ս տ ա թ դ թ ի ն պ ա տ ա կ ն է
 կ առ ա վ ա ր ու թ յ ու ն ն եր ի ն տր ա մ ա դր ե լ
 գ ու թ ի ք ա կ ա գ մ` առ կ ա ա ն ն ա խ ա դ ե պ է լ
 գ ա ն գ վ ա ծ ա յ ի ն մ ա ս շ տ ա ք ի ա ա ն ի տ ա ր ա կ ա ն
 ճ գ ն ա ժ ա մ ի հ ե տ կ ա պ վ ա ծ խ ն դ ի ր ն եր ն ա յ ն պ ե ս
 լ ու ծ ե լ ու հ ա մ ա ր , ո ր պ ա հ պ ա ն վ ե ն
 ժ ո դ ո վ ր դ ա վ ա ր ու թ յ ա ն , օ ր ե ն ք ի գ ե ր ա կ ա յ ու թ յ ա ն
 է լ մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն եր ի հ ի մ ն ա ր ա ր
 ա ր ժ ե ք ն եր ը :

Ի ս կ գ ր ա ն է հ ա ր կ է ը ն դ ու ն ե լ , ո ր ի ր ե ն ց
 ք ն ա կ չ ու թ յ ա ն ը **COVID-19**-ի ա պ առ ն ա լ ի ք ի ց
 պ ա շ տ պ ա ն է լ ի ս կ առ ա վ ա ր ու թ յ ու ն ն եր ը ք ա խ վ ու մ
 է ն ա հ ո ե լ ի մ ա ր տ ա հ ր ա վ եր ն եր ի : Հ ա ս կ ա ն ա լ ի է
 ն ա ե լ ա յ ն , ո ր չ ի կ ա ր ո դ պ ա հ պ ա ն վ ե լ
 հ ա ս ա ր ա կ ու թ յ ա ն ք ն ա կ ա ն ո ն գ ու թ ու ն ե ու թ յ ու ն ը`
 հ ա շ վ ի առ ն է լ ո վ հ ա տ կ ա պ ե ս վ ի ր ու ս ի դ ե մ պ ա յ ք ա ր ի
 հ ա մ ա ր պ ա հ ա ն ջ վ ո դ հ ի մ ն ա կ ա ն պ ա շ տ պ ա ն ի չ
 մ ի ջ ո ց առ ու մ ը , մ ա ս ն ա վ ո ր ա պ ե ս` մ ե կ ու ս ա ց ու մ ը :
 Բ ա ց ի ա յ դ , ը ն դ ու ն վ ու մ է , ո ր ձ ե ո ն ա ր կ վ ա ծ
 մ ի ջ ո ց առ ու մ ն եր ո վ ա ն խ ու ս ա փ ե լ ի ո ր ե ն
 կ ո տ ն ա հ ա ր վ ե ն ա յ ն ի ր ա վ ու ն ք ն եր ն ու
 ա գ ա տ ու թ յ ու ն ն եր ը , ո ր ո ն ք օ ր ե ն ք ի
 գ ե ր ա կ ա յ ու թ յ ա մ ք կ առ ա վ ա ր վ ո դ
 ժ ո դ ո վ ր դ ա վ ա ր ա կ ա ն հ ա ս ա ր ա կ ու թ յ ա ն
 ա ն ք ա ժ ա ն է լ ի է լ ա ն հ ր ա ժ ե շ տ մ ա ս ն է ն կ ա գ մ ու մ :

Մ ե ր ա ն դ ա մ պ ե տ ու թ յ ու ն ն եր ի առ ջ ե լ ծ առ ա ց ա ծ
 հ ի մ ն ա կ ա ն ս ո ց ի ա լ ա կ ա ն , ք ա դ ա ք ա կ ա ն է լ
 ի ր ա վ ա կ ա ն մ ա ր տ ա հ ր ա վ եր ը կ լ ի ն ի ա յ դ ճ գ ն ա ժ ա մ ի ն
 ա ր դ յ ու ն ա վ ե տ ո ր ե ն ա ր ձ ա գ ա ն ք ե լ ու ն ր ա ն ց
 ու ն ա կ ու թ յ ու ն ը` մ ի ե լ ն ու յ ն ժ ա մ ա ն ա կ
 ա պ ա հ ո վ ե լ ո վ , ո ր ն ր ա ն ց կ ո դ մ ի ց ձ ե ո ն ա ր կ վ ա ծ
 մ ի ջ ո ց առ ու մ ն եր ո վ չ խ ա թ ա ր վ ի Ե վ ր ո պ ա յ ի`

Ժ ն դ ն վ ր դ ա վ ա ր ու թ յ ա ն , օ ր ե ն ք ի գ ե ր ա կ ա յ ու թ յ ա ն
 եւ մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի հ ի մ ն ա ր ա ր ա ր Ժ ե ք ն ե ր ը
 պ ա հ պ ա ն ե լ ու հ ա ր ց ու մ մ ե ր ի ր ա կ ա ն
 ե ր կ ա ր ա Ժ ա մ կ ե տ շ ա հ ա գ ր գ ո վ ա ծ ու թ յ ու ն ը : Հ ե ն ց
 ա յ ա դ ե պ ք ու մ է , ո ր Ե վ ր ո պ ա յ ի խ ո ր հ ու ր դ ը պ ե տ ք է
 ի ր ա կ ա ն ա ց ն ի ի ր հ ի մ ն ա կ ա ն
 լ ի ա գ ո ր ու թ յ ու ն ն ե ր ը ` ի ր կ ա ն ո ն ա դ ր ա կ ա ն
 մ ա ր մ ի ն ն ե ր ի , ի ն չ պ ե ս ն ա եւ ի ր ա վ ա ս ու ր ո լ ո ր
 մ ա ր մ ի ն ն ե ր ի եւ մ ե խ ա ն ի գ մ ն ե ր ի մ ի ջ ո ց ո վ
 տ ր ա մ ա դ ր ե լ ո վ հ ա ր թ ա կ ` հ ա մ ը ն դ հ ա ն ու ր ձ եւ ո վ
 ա պ ա հ ո վ ե լ ու հ ա մ ա ր , ո ր ա յ ա մ ի ջ ո ց ա ո ու մ ն ե ր ը
 հ ա մ ա չ ա փ լ ի ն ե ն վ ի ր ու ս ի տ ա ր ա ծ մ ա ն
 ս պ ա ո ն ա լ ի ք ի ն եւ Ժ ա մ ա ն ա կ ի ն ս ա հ մ ա ն ա փ ա կ վ ե ն :
 Վ ի ր ու ս ը կ ո ր ծ ա ն ու մ է շ ա տ կ յ ա ն ք ե ր եւ շ ա տ
 ա վ ե լ ի ն , ի ն չ ը մ ե գ հ ա մ ա ր թ ա ն կ է : Մ ե ն ք չ պ ե տ ք է
 թ ու յ լ տ ա ն ք , ո ր ա յ ն ո չ ն չ ա ց ն ի մ ե ր հ ի մ ն ա կ ա ն
 ա ր Ժ ե ք ն ե ր ը եւ ա գ ա տ հ ա ս ա ր ա կ ու թ յ ա ն ը :

**1. Ա ր տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ն ե ր ու մ
 պ ա ր տ ա վ ո ր ու թ յ ու ն ն ե ր ի ց շ ե դ ու մ ը
 (Մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի Ե վ ր ո պ ա կ ա ն
 կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ի 15-ր դ հ ո դ վ ա ծ)**

Ն ե ր կ ա յ ի ս COVID-19-ի ս պ ա ո ն ա լ ի ք ի ն ի պ ա տ ա ս ի ա ն
 ձ ե ո ն ա ր կ վ ո դ մ ի ջ ո ց ա ո ու մ ն ե ր ի ծ ա վ ա լ ը եւ դ ր ա ն ց
 կ ի ր ա ո մ ա ն ե դ ա ն ա կ ը Ժ ա մ ա ն ա կ ի տ ա ր ք ե ր պ ա հ ե ր ի ն
 մ ե կ պ ե տ ու թ յ ու ն ի ց մ յ ու ս ը գ գ ա լ ի ո ր ե ն
 տ ա ր ք ե ր վ ու մ ե ն : Չ ն ա յ ա ծ ա ն դ ա մ
 պ ե տ ու թ յ ու ն ն ե ր ի կ ո դ մ ի ց ը ն դ ու ն վ ա ծ ո ր ո շ
 ս ա հ մ ա ն ա փ ա կ ո դ մ ի ջ ո ց ա ո ու մ ն ե ր կ ա ր ո դ ե ն
 հ ի մ ն ա վ ո ր վ ա ծ լ ի ն ե լ Մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի
 Ե վ ր ո պ ա կ ա ն կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ի (Կ ո ն վ ե ն ց ի ա)`
 ա ո ո դ ջ ու թ յ ա ն պ ա հ պ ա ն մ ա ն ը վ ե ր ա ք ե ր ո դ
 հ ա մ ա պ ա տ ա ս ի ա ն դ ր ու յ թ ն ե ր ի հ ի մ ք ո վ (տե՛ս

Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին կետի «ե» ենթակետը, 8-11-րդ հոդվածների 2-րդ կետերը եւ Կոնվենցիայի թիվ 4 արձանագրության 2-րդ հոդվածի 3-րդ կետը), բացառիկ բնույթի միջոցառումները կարող են պահանջել շեղումներ պետությունների՝ Կոնվենցիայով սահմանված պարտավորություններից: Յուրաքանչյուր պետություն պետք է ինքը գնահատի՝ արդյոք իր կողմից ընդունված միջոցառումներն իրավունք են տալիս նման շեղման՝ կախված Կոնվենցիայով պաշտպանվող իրավունքների եւ ազատությունների նկատմամբ կիրառվող սահմանափակումների բնույթից ու ծավալից: Պետությունների համար դաանելու հնարավորությունը համակարգի կարելու հատկություն է՝ թույլ տալով Կոնվենցիայի եւ դրավերահսկող մեխանիզմների շարունակական կիրառումը նույնիսկ ամենակրիտիկական ժամանակներում¹:

Պարտավորություններից ցանկացած շեղում կգնահատվի Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (Դատարան) կողմից այն գործերով, որոնք կներկայացվեն Դատարան²: Դատարանն այս ոլորտում հայեցողությունն է լայն շրջանակներում պետություններին. «Յուրաքանչյուր Պայմանավորված պետություն «իր ազգի կյանքի համար» պատասխանատվությունն առումով առաջին հերթին պետք է որոշի՝ արդյոք կյանքին սպառնացող վտանգը պայմանավորված է

¹ Նախարարներին կոմիտեի պատասխանը ԵԽԽՎ թիվ 2125 առաջարկությանը (2018 թվական):

² Տե՛ս Դատարանի քարտուղարության կողմից հրատարակված՝ Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի վերաբերյալ ուղեցույցը (2019 թվականի դեկտեմբերի 31):

«*արտակարգ իրավիճակն է*», եւ եթե այդպէս է, ապա ինչպիսի միջոցներ է անհրաժեշտ ձեռնարկել արտակարգ իրավիճակը հաղթահարելու համար: Իրավիճակից բխող խիստ անհրաժեշտ ու թշնհե տնդողակէ եւ մշտական կայի շնորհիվ ազգային իշխան ու թշնհե, ըստ էնթշան, կարող է նավել ի արդշն ու նավէտնրէն նրնշել ինչպէս այդպիսի արտակարգ իրավիճակի առկայշն ու թշնհե, աշնպէս էլ աշն վէրացնել ու համար անհրաժեշտ շէղն ու մնէրի բննշթն ու շրջանակը, քան միջազգային դատավորը: Աշն առնշն ու թշնհե մբ 15-րդ հնդվածի 1-ին կէտնվ (...) աշն իշխան ու թշնհե ննէրի ն հաշէցնողն ու թշնհե լ աշն շրջանակէ տրվն ու մ»³:

Պարտավորն ու թշնհե ննէրից շէղն ու մբ նաէէ ենթակա է ֆորմալ պահանջների. Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարը, լինելով Կննվէնցիայի ավանդապահը, պէտք է լինվին տէղէկացված լինի ձեռնարկված միջոցառն ու մնէրի, դրանց պատճանների եւ աշն պահի մասին, երբ աշն միջոցառն ու մնէրը դադարէլ էն գործէլ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/webContent/62111354>):

Կննվէնցիայն վ աահմանված նրնշ իրավն ու նքնէրն վ նրէէ շէղն ու մ շի թն ու լատրվն ու մ. կշանքի իրավն ու նքը՝ բացի պատերազմի հէտ կայված օրինական գործողն ու թշնհե ննէրի համատէքստից (2-րդ հնդված), խնշտան գն ու մնէրի եւ անմարդկային կամ նվաստացնող վէրաբէրմն ու նքի կամ պատժի արգէլն ու մբ (3-րդ հնդված), ստրկն ու թշնհե կամ անազատ վիճակի արգէլն ու մբ (4-րդ հնդվածի 1-ին կէտ) եւ բացառապէս օրէնքի հիման վրա պատժի

³ Ինչպէս որ ինն ընդդէմ ՄԹ-ի [Ireland v. UK] 1978 թվականի հն ու նվարի 18-ի վճիռ, 2 արք Աթիվ 25, 207-րդ պարբէրն ու թշնհե նն:

կանոնը (7-րդ հոդված): Չի կարող շեղում լինել մահապատժի վերացումից կամ կրկին անգամ չդատվելու կամ չպատժվելու իրավունքից (Թիվ 6 եւ 13 արձանագրություններ, ինչպես նաեւ Թիվ 7 արձանագրության 4-րդ հոդված):

15-րդ հոդվածի հիման վրա պարտավորություններին հանդիպող շեղումը կախված չէ ազգային մակարդակում արտակարգ դրություն կամ նրեւէ նմանատիպ ռեժիմի պաշտոնական ընդունման հանգամանքից: Միեւնույն ժամանակ, ցանկացած շեղում ներպետական իրավունքում պետք է ունենա հստակ հիմք՝ կամ այն անունը չունենալու պաշտպանելու համար, ինչպես նաեւ պետք է արտակարգ իրավիճակի դեմ պայքարելու համար խիստ անհրաժեշտ լինի: Պետությունները պետք է մշտապես հիշեն, որ ձեռնարկվող ցանկացած միջոցառում պետք է ուղղված լինի ժողովրդավարական կարգի պաշտպանությանը դրան սպառնացող վտանգներին, ինչպես նաեւ պետք է գործադրվեն բոլոր ջանքերը ժողովրդավարական հասարակության այնպիսի արժեքներին պահպանության համար, ինչպիսիք են բազմակարծությունը, հանդուրժողականությունը և ուլայնախոհությունը⁴:

Թեեւ պարտավորություններին հանդիպող շեղումները Ռատարանի կողմից ընդունվել են Կոնվենցիայի չափանիշներին հետ կապված որոշ բացառություններ արդարացնելու համար, այն երբեք չի կարող արդարացնել նրեւէ գործողությունները հակասում է Կոնվենցիայի օրինականության եւ համաչափություն

⁴ Մեհմեթ Շասան Ալթանն ընդդեմ Թուրքիայի [Mehmet Hasan Altan v. Turkey], §§ 94 եւ 210. Եւ Սահին Ալպայն ընդդեմ Թուրքիայի [Şahin Alpay v. Turkey], §§ 78 եւ 180:

անաջնահերթ պահանջներին :

2. Արտակարգ իրավիճակի ժամանակ օրենքի գերակայությունը և ժողովրդավարական սկզբունքներն պահպանումը

2.1. Օրինակն և սկզբունքը

Նույնիսկ արտակարգ իրավիճակի ժամանակ օրենքի գերակայությունը պետք է ունենա գերակա նշանակություն⁵: Օրենքի գերակայությունն հիմնարար սկզբունքն է, որ պետությունը գործողությունները պետք է լինեն օրենքին համապատասխան⁶: Այս համատեքստում «օրենքը» ներառում է ոչ միայն խորհրդարանի ակտերը, այլ նաև, օրինակ՝ գործադիր իրավաբանական իրավիճակի վերաբերյալ հրամանները՝ պայմանով, որ դրանք ունենան սահմանադրական հիմք: Շատ սահմանադրություններում նախատեսվում է հատուկ իրավական նեժիմ (նեժիմներ), որով պատերազմի կամ խոչնորհական աղետի կամ այլ աղետներին դեպքում ընդլայնվում են գործադիր շխանությունները լիազորությունները⁷: Նաև հնարավոր է, որ օրենսդիր մարմիններն ընդունեն արտակարգ իրավիճակի մասին օրենքներ, որոնք հատուկ նշանակված լինեն առկա ճգնաժամի հետ կապված այն խնդիրները լուծելու համար,

⁵ Տե՛ս Վենետիկի հանձնաժողովը, Արտակարգ իրավիճակներում մարդու իրավունքներն պաշտպանությունն մասին եզրակացություն, CDL-AD(2006)015, 13-րդ պարբերություն:

⁶ Տե՛ս Վենետիկի հանձնաժողովի Օրենքի գերակայությունն ստուգացանկը (CDL-AD(2016)007), 44-րդ և 45-րդ պարբերություններ:

⁷ Մինչև 2020 թվականի մարտի 29-ը մեր անդամ պետություններին 22-ը հայտարարել են արտակարգ դրություն:

նրանք դուրս են արդեն իսկ գործող իրավական
 կանոններին կարգավորման շրջանակից: Այդ
 տեսակից անկացած նոր օրենսդրություն պետք է
 համապատասխանի սահմանադրությանն ու
 միջազգային չափանիշներին եւ համապատասխան
 դեպքերում ենթարկվի Սահմանադրական
 դատարանի կողմից գնահատման: Եթե
 խորհրդարանը ցանկանում է թույլ տալ
 կառավարությանը շեղվել հատուկ
 մեծամասնություն կողմից ընդունված
 օրենսդրությունից (կամ այլ հատուկ
 ընթացակարգից հետո ընդունված
 օրենսդրությունից), ապա դա պետք է կատարվի
 օրենսդրության ընդունման համար պահանջվող
 մեծամասնություն կողմից կամ նույն հատուկ
 ընթացակարգից հետո:

**2.2. Արտակարգ դրություն եւ արտակարգ
 միջոցառումն ենք ի սահմանափակ
 տեւողությունը**

Արտակարգ դրության ընթացքում
 կառավարությունն ենթարկվում է ստանալ
 ընդհանուր լիազորություն՝ օրենքի ու ժ
 ունեցող հրամաններ արձակելու համար: Սա
 ընդունելի է՝ պայմանով, որ այդ ընդհանուր
 լիազորություններն ունեն սահմանափակ
 տեւողություն: Արտակարգ դրության ռեժիմի
 (կամ նմանատիպ ռեժիմի) հիմնական նպատակն է
 կանգնեցնել ճգնաժամի զարգացումը եւ
 հնարավորինս շուտ վերադառնալ բնական
 վիճակին⁸: Արտակարգ դրության ռեժիմի

⁸ Փորձը ցույց է տալիս, որ «որքան երկար է տեւում
 արտակարգ դրություն ռեժիմը, այնքան ավելի հավանակն է,

Երկարացումը պետք է ենթարկվի խորհրդարանի կողմից դրա անհրաժեշտությունը վերահսկման : Գործադիր մարմնի ընդհանուր քաղաքականությանը հարկումն ենթարկելու անհրաժեշտությունը պահպանումն ենթադրելի է 9:

Արտակարգ դրությունը ենթացքում ոչ միայն պետք է կանավարժությունը օրենքներ ընդունելու լիազորությունը սահմանափակվի արտակարգ դրություն տեւողությունում, այլ նաև արտակարգ դրությունը ենթացքում գործողությունը պետք է ներառի նաև հստակ ժամկետներ՝ այդ քաղաքական միջոցառումները տեւողությունը վերաբերյալ (ինչպես «գործողություն ժամկետը լրանալու վերաբերյալ դրություն» է): Անշուշտ, արտակարգ իրավիճակի ավարտից հետո որոշակի հատուկ, նպատակային միջոցառումները կիրառումը շարունակելը կարող է արդարացված լինել, քայքայող պիտի ընդլայնումը պետք է լինի խորհրդարանի իրավասությունը ներքո, ընդունված

որ պետությունը հենանա այն օբյեկտիվ չափորոշիչներին, որոնցով կարող էին առաջին հերթին վավերացվել արտակարգ լիազորությունները կիրառումը : Որքան երկար է շարունակվում այդ իրավիճակը, այնքան ավելի քիչ հիմնավորում կա իրավիճակը որպես քաղաքականությանը դիտարկելու համար, ինչի հետևանքով այն հնարավոր է կարգավորել իրավական ընդունված գործիքներ կիրառմամբ» : Վենետիկի հանձնաժողովը, 2016 թվականի հունիսի 15-ի ձախողված հեղաշրջումից հետո ընդունված Թուրքիայի «Արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ հրամանները մասին» թիվ 667-676 օրենքների վերաբերյալ եզրակացությունը, CDL-AD(2016)037, 41-րդ պարբերություն :

⁹ [CommDH\(2002\)7](#). [Միացյալ Թագավորություն՝ Մարդու իրավունքների վերականգնման կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին կետից շեղումները որոշ հայեցակետերի վերաբերյալ թիվ 1/2002 եզրակացությունը](#), էջ 25. տե՛ս նաև Վենետիկի հանձնաժողովը, [Ժողովրդավարական երկրում խորհրդարանական մեծամասնությունը եւ ընդդիմությունը միջեւ հարաբերությունները վերաբերյալ չափանիշները. Ստուգացանկ \(CDL-AD\(2019\)019\)](#), 119-րդ պարբերություն :

ը ն թ ա գ ա կ ա ր գ ե ր ի մ ի ջ ո ց ո ւ վ ¹⁰:

**2.3. Ար տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ն ե ր ի վ ե ր ա ք ե ր յ ա լ
օ ր ե ն ս դ ի ր ու թ յ ա ն ս ա հ մ ա ն ա փ ա կ շ ր ջ ա ն ա կ ը .
ա ն հ ր ա ժ ե շ տ ու թ յ ա ն ս կ զ ր ու ն ք ը**

Ա ն հ ր ա ժ ե շ տ ու թ յ ա ն ս կ զ ր ու ն ք ո վ պ ա հ ա ն ջ վ ու մ
է , ո ր ա ր տ ա կ ա ր գ մ ի ջ ո ց ա ո ու մ ն ե ր ո վ հ ն ա ր ա վ ո ր
լ ի ն ի հ ա ս ն ե լ ղ ր ա ն ց ն պ ա տ ա կ ի ն ՝
ժ ո ղ ո վ ր ղ ա վ ա ր ա կ ա ն ո ր ո շ ու մ ն ե ր ի կ ա յ ա ց մ ա ն
ը ն դ ու ն վ ա ծ կ ա ն ո ն ն ե ր ի եւ ը ն թ ա գ ա կ ա ր գ ե ր ի
ն վ ա զ ա գ ու յ ն փ ո փ ո խ ու թ յ ա մ ք ¹¹: Հ ե տ եւ ա ք ա ր ,
կ ա ո ա վ ա ր ու թ յ ա ն ՝ ա ր տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ի
վ ե ր ա ք ե ր յ ա լ հ ր ա մ ա ն ն ե ր ա ր ձ ա կ ե լ ու
լ ի ա գ ո ր ու թ յ ու ն ը չ պ ե տ ք է հ ա ն գ ե ց ն ի ն ր ա ն , ո ր
գ ո ր ծ ա ղ ի ր մ ա ր մ ի ն ն օ ր ե ն ս դ ի ր մ ա ր մ ն ի ց ս տ ա ն ա
գ ո ր ծ ե լ ու ա ն ս ա հ մ ա ն ա փ ա կ ի ր ա վ ա ս ու թ յ ու ն
(ք ա ր տ-բ լ ա ն շ) : Հ ա շ վ ի ա ո ն ե լ ո վ ճ գ ն ա ժ ա մ ի ա ր ա գ եւ
ա ն կ ա ն խ ա տ ե ս ե լ ի գ ա ր գ ա ց ու մ ը ՝ կ ա ր ո ղ է
ա ն հ ր ա ժ ե շ տ լ ի ն ե լ օ ր ե ն ս դ ի ր ի շ խ ա ն ու թ յ ա ն
հ ա մ ե մ ա տ ա ք ա ր լ ա յ ն շ ր ջ ա ն ա կ ի պ ա տ վ ի ր ա կ ու մ ,

¹⁰ Տ ե ’ ս Ե Խ Խ Վ թ ի վ 1659 ք ա ն ա ձ եւ ը (2009 թ վ ա կ ա ն), Ա ր տ ա կ ա ր գ
ի ր ա վ ի ճ ա կ ն ե ր ու մ մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի
պ ա շ տ պ ա ն ու թ յ ու ն ը , է ջ 12. տ ե ’ ս վ ե ր եւ ու մ հ ի շ ա տ ա կ վ ա ծ
Օ ր ե ն ք ի գ ե ր ա կ ա յ ու թ յ ա ն ս տ ու գ ա ց ա ն կ ը , ի ն չ պ ե ս ն ա եւ
Կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ի 15-ր դ հ ո ղ վ ա ծ ը («Ա ր տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ն ե ր ու մ
պ ա ր տ ա վ ո ր ու թ յ ու ն ն ե ր ի ց շ ե ղ ու մ ») . Ք ա ղ ա ք ա ց ի ա կ ա ն եւ
ք ա ղ ա ք ա կ ա ն ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի մ ա ս ի ն մ ի ջ ա գ գ ա յ ի ն դ ա շ ն ա գ ր ի
4-ր դ հ ո ղ վ ա ծ ը . Մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի ա մ ե ր ի կ յ ա ն
կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ի 27-ր դ հ ո ղ վ ա ծ ը : Ա ր տ ա կ ա ր գ
լ ի ա գ ո ր ու թ յ ու ն ն ե ր ի վ ե ր ա ք ե ր յ ա լ տ ե ’ ս ն ա եւ Վ ե ն ե տ ի կ ի
հ ա ն ձ ն ա ժ ո ղ ո վ ի Ա ր տ ա կ ա ր գ լ ի ա գ ո ր ու թ յ ու ն ն ե ր ի մ ա ս ի ն
գ ե կ ու յ ց ը (CDL-STD(1995)012) եւ Ա ր տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ն ե ր ու մ
մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի պ ա շ տ պ ա ն ու թ յ ա ն մ ա ս ի ն գ ե կ ու յ ց ը
(CDL-AD(2006)015):

¹¹ Ա ն հ ր ա ժ ե շ տ ու թ յ ա ն ս կ զ ր ու ն ք ի մ ա ս ի ն ու ղ ղ ա կ ի ո ր ե ն չ ի
ն շ վ ու մ ա ր տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ի հ ե տ կ ա պ վ ա ծ
ի ն ս տ ի տ ու ց ի ո ն ա լ մ ի ջ ո ց ա ո ու մ ն ե ր ի հ ա մ ա տ ե ք ս տ ու մ ,
ս ա կ ա յ ն ա յ ն կ ա ր ո ղ է ք խ ե լ մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի
ո լ ո ր տ ու մ ա ր տ ա կ ա ր գ մ ի ջ ո ց ա ո ու մ ն ե ր ի հ ա մ ա շ ա փ ու թ յ ա ն
եւ ա ն հ ր ա ժ ե շ տ ու թ յ ա ն պ ա հ ա ն ջ ի ց . տ ե ’ ս [Վ ե ն ե տ ի կ ի
հ ա ն ձ ն ա ժ ո ղ ո վ . Ֆ ր ա ն ս ի ա յ ի «Ա գ գ ի պ ա շ տ պ ա ն ու թ յ ա ն մ ա ս ի ն »
ս ա հ մ ա ն ա դ ր ա կ ա ն օ ր ե ն ք ի ն ա խ ա գ ծ ի վ ե ր ա ք ե ր յ ա լ
ե գ ր ա կ ա ց ու թ յ ու ն . CDL-AD\(2016\)006, 71-ր դ պ ա ր ք ե ր ու թ յ ու ն :](#)

սակայն դա պետք է ձեռնարկել տվյալ հանգամանքներում հնարավորինս ներդրմաստով, որպեսզի նվազեցվի չարաշահման ցանկացած հավանականությունը¹²: Որպես քննիչ հանուն Լանոն, արտակարգ դրությունը նթացքում պետք է ժամանակավորապես դադարեցվեն իրավական հիմնարար քրեական մեքենաները¹³:

2.4. Արտակարգ դրությունն է ժիմի քննացքում լիազորությունները հարաբերականորեն սահմանափակելու գործադիր մարմնի գործողությունները մասնավորապես գործողությունները

Գործադիր իշխանությունները պետք է կարողանան գործել արագ և արդյունավետ: Դա կարող է հանգեցնել որոշումներին կայացման ավելի պարզ քննացակարգերի քննունմանը և զուպողում հակակշռող որոշումիջոցներին մեղմացմանը: Սակարող է սահմանադրությունամբ թույլատրված չափով ներառել նաև տեղական, տարածքային և կենտրոնական իշխանություններին միջև որոշ հատուկ, սահմանափակ նկրտություններ հետ կապված

¹² [CM\(2008\)170](#), Նախարարների կոմիտեի՝ Եվրոպայի խորհրդի և օրենսդրության ղեկավարության վերաբերյալ փաստաթուղթ, էջ 46. [տե՛ս նաև Վենետիկի հանձնաժողով. Ժողովրդավարական երկրում խորհրդարանական մեծամասնությունները քննիչություններում միջև հարաբերություններին վերաբերյալ չափանիշները. Ստուգացանկ \(CDL-AD\(2019\)019\), 119-121-րդ պարբերությունները 2016 թվականի հունիսի 15-ի ձախողված հեղաշրջումից հետո քննունված Թուրքիայի «Արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ հրամաններին մասին» թիվ 667-676 օրենսդրության վերաբերյալ եզրակացություն \(CDL-AD\(2016\)037\), 98-րդ պարբերություն:](#)

¹³ Զգալի թվով եվրոպական սահմանադրություններում ներառված է պատերազմի ժամանակ, արտակարգ կամ նմանատիպ իրավիճակներում սահմանադրական փոփոխություններն արգելող դրույթներ: Տե՛ս նաև [Վենետիկի հանձնաժողով. 2016 թվականի հունիսի 15-ի ձախողված հեղաշրջումից հետո քննունված Թուրքիայի «Արտակարգ իրավիճակի վերաբերյալ հրամաններին մասին» թիվ 667-676 օրենսդրության վերաբերյալ եզրակացություն \(CDL-AD\(2016\)037\), 80-րդ և 90-րդ պարբերությունները](#):

ի ր ա վ ա ս ու լ թ յ ու ն ն ե ր ի ս տ ա ն դ ա ր տ ք ա շ խ մ ա ն
 գ ո ր ծ ը ն թ ա ց ի շ ր ջ ա ն ց ու մ ` ճ գ ն ա ժ ա մ ի ն ա վ ե լ ի
 հ ա մ ա կ ա ր գ վ ա ծ ա ր ձ ա գ ա ն ք ե լ ու
 հ ն ա ր ա վ ո ր ու լ թ յ ու ն ն ա պ ա հ ո վ ե լ ու հ ա մ ա ր , եւ ա յ ն
 ը ն կ ա լ մ ա մ ք , ո ր տ ե դ ա կ ա ն ու տ ա ր ա ծ ք ա յ ի ն
 ի շ խ ա ն ու լ թ յ ու ն ն ե ր ի լ ի ա ր ժ ե ք ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ը
 կ վ ե ր ա կ ա ն գ ն վ ե ն հ ե ն ց ա յ ն ժ ա մ ա ն ա կ , ե ր ք
 ի ր ա վ ի ճ ա կ ը թ ու յ լ կ տ ա :

Խ ո ր հ ր դ ա ր ա ն ն ե ր ը , ա յ ն ու ա մ ե ն ա յ ն ի վ , պ ե տ ք է
 շ ա ր ու ն ա կ ե ն ու ն ե ն ա լ գ ո ր ծ ա դ ի ր մ ա ր մ ն ի
 գ ո ր ծ ո դ ու լ թ յ ու ն ն ե ր ը վ ե ր ա հ ս կ ե լ ու
 լ ի ա գ ո ր ու լ թ յ ու ն ¹⁴ մ ա ս ն ա վ ո ր ա պ ե ս ո դ ջ ա մ ի տ
 ը ն դ մ ի ջ ու մ ն ե ր ո վ ս տ ու գ ե լ ո վ , թ ե ա ր դ յ ո ք
 գ ո ր ծ ա դ ի ր մ ա ր մ ն ի ա ր տ ա կ ա ր գ
 լ ի ա գ ո ր ու լ թ յ ու ն ն ե ր ը դ ե ո ա ր դ ա ր ա ց վ ա ծ ե ն , կ ա մ
 ժ ա մ ա ն ա կ ա վ ո ր հ ի մ ու ն ք ն ե ր ո վ մ ի ջ ա մ տ ե լ ո վ ` ը
 գ ո ր ծ ա դ ի ր մ ա ր մ ն ի ո ր ո շ ու մ ն ե ր ը փ ո փ ո խ ե լ ու կ ա մ
 չ ե դ յ ա լ հ ա յ տ ա ր ա ր ե լ ու հ ա մ ա ր ¹⁵: Ա ր տ ա կ ա ր գ
 դ ր ու լ թ յ ա ն ը ն թ ա ց ք ու մ չ պ ե տ ք է հ ն ա ր ա վ ո ր լ ի ն ի
 լ ու ծ ա ր ե լ խ ո ր հ ր դ ա ր ա ն ն ե ր ը , եւ ի ս կ ա պ ե ս , շ ա տ
 ս ա հ մ ա ն ա դ ր ու լ թ յ ու ն ն ե ր ի հ ա մ ա ձ ա յ ն ` ը
 խ ո ր հ ր դ ա ր ա ն ի մ ա ն դ ա տ ը ե ր կ ա ր ա ձ գ վ ու մ է մ ի ն չ եւ
 ա ր տ ա կ ա ր գ դ ր ու լ թ յ ա ն ա վ ա ր տ ը :

Պ ե տ ք է պ ա հ պ ա ն վ ի դ ա տ ա կ ա ն հ ա մ ա կ ա ր գ ի ,
 մ ա ս ն ա վ ո ր ա պ ե ս ` ս ա հ մ ա ն ա դ ր ա կ ա ն դ ա տ ա ր ա ն ն ե ր ի
 (առ կ ա յ ու լ թ յ ա ն դ ե պ ք ու մ) հ ի մ ն ա կ ա ն
 գ ո ր ծ ա ո ու յ թ ը : Կ ա ր եւ ո ր է , ո ր դ ա տ ա վ ո ր ն ե ր ը
 կ ա ր ո դ ա ն ա ն ու ս ու մ ն ա ս ի ր ե լ ա ր տ ա կ ա ր գ
 ի ր ա վ ի ճ ա կ ն ե ր ի վ ե ր ա ք ե ր յ ա լ օ ր ե ն ս դ ր ու լ թ յ ա մ ք

¹⁴ Տ ե ` ս Ե Խ Խ Վ թ ի վ 1713 ա ո ա ջ ա ր կ ու թ յ ու ն ը (2005 թ վ ա կ ա ն) ,
 Ա ն վ տ ա ն գ ու լ թ յ ա ն ո լ ո ր տ ի ն կ ա տ մ ա մ ք ժ ո դ ո վ ի դ ա վ ա ր ա կ ա ն
 վ ե ր ա հ ս կ ո դ ու լ թ յ ու ն ն ա ն դ ա մ պ ե տ ու թ յ ու ն ն ե ր ու մ , է ջ 38:

¹⁵ Վ ե ն ե տ ի կ ի հ ա ն ձ ն ա ժ ո դ ո վ , Օ ր ե ն ք ի գ ե ր ա կ ա յ ու լ թ յ ա ն
 ս տ ու գ ա ց ա ն կ (CDL-AD(2016)007), 51-ր դ պ ա ր ք ե ր ու լ թ յ ու ն :

ն եր դ ր վ ա ծ ` մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն եր ի ա մ ե ն ա լ ու ր ջ
 ա հ մ ա ն ա փ ա կ ու մ ն եր ը : Կ ա ր ո ղ ե ն թ ու յ լ ա տ ր վ ե լ
 ո ր ո շ կ ա տ ե գ ո ր ի ա ն եր ի գ ո ր ծ եր ի հ ե տ ա ձ գ ու մ ն եր ը ,
 «ա ր ա գ ա գ վ ա ծ կ ա ր գ ո վ ք ն ն ու մ ը » կ ա մ խ մ ք ա յ ի ն
 ք ն ն ու մ ը , ի ս կ ո ր ո շ ա տ յ ա ն ն եր ու մ ն ա խ ն ա կ ա ն
 դ ա տ ա կ ա ն ս ա ն կ ց ի ա ն կ ա ր ո ղ է փ ո խ ա ր ի ն վ ե լ
 փ ա ս տ ա գ ի դ ա տ ա կ ա ն վ եր ա ն ա յ մ ա մ ք (տ ե ` ս ն ա ե լ
 ն եր ք ե լ ու մ ` 3.2 գ լ ու խ ը):

Ար տ ա կ ա ր գ դ ր ու թ յ ա ն ը ն թ ա գ ք ու մ
 ը ն տ ր ու թ յ ու ն ն եր ի ե լ հ ա ն ր ա ք վ ե ն եր ի
 ա ն ց կ ա գ ու մ ը կ ա ր ո ղ է խ ն դ ր ա հ ա ր ու յ ց լ ի ն ե լ ,
 ք ա ն ի ո ր ճ գ ն ա ժ ա մ ի ժ ա մ ա ն ա կ ք ա ր ո գ չ ու թ յ ա ն
 հ ն ա ր ա վ ո ր ու թ յ ու ն ը խ ի ս տ ս ա հ մ ա ն ա փ ա կ է :

**3. Մ ա ր դ ու ի ր ա վ ու ն ք ն եր ի հ ա մ ա յ ա տ ա ս խ ա ն
 չ ա փ ա ն ի շ ն եր ը**

**3.1. Կ յ ա ն ք ի ի ր ա վ ու ն ք ը (Կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ի 2-ր դ
 հ ո ղ վ ա ծ) ու խ ո շ տ ա ն գ ու մ ն եր ի ե լ
 ա ն մ ա ր դ կ ա յ ի ն կ ա մ ն վ ա ս տ ա գ ն ո ղ
 վ եր ա ք եր մ ու ն ք ի կ ա մ ա յ ա տ ժ ի ա ր գ ե լ ու մ ը
 (Կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ի 3-ր դ հ ո ղ վ ա ծ).
 ա ո ո ղ ջ ա յ ա հ ու թ յ ա ն մ ա տ չ ե լ ի ու թ յ ա ն
 ի ր ա վ ու ն ք ը (Ե վ ր ո ա յ ա կ ա ն ս ո ց ի ա լ ա կ ա ն
 խ ա ր տ ի ա յ ի 11-ր դ հ ո ղ վ ա ծ)**

Կ յ ա ն ք ի ի ր ա վ ու ն ք ն ու խ ո շ տ ա ն գ ու մ ն եր ի ե լ
 ա ն մ ա ր դ կ ա յ ի ն կ ա մ ն վ ա ս տ ա գ ն ո ղ վ եր ա ք եր մ ու ն ք ի
 կ ա մ ա յ ա տ ժ ի ա ր գ ե լ ու մ ը Կ ո ն վ ե ն ց ի ա յ ո վ
 ա հ մ ա ն վ ա ծ հ ի մ ն ա կ ա ն ի ր ա վ ու ն ք ն եր ի ց ե ն , ք ա ն ի
 ո ր դ ր ա ն ք չ ե ն կ ա ր ո ղ ե ն թ ա ր կ վ ե լ ո ր ե լ է շ ե ղ մ ա ն
 ն ու յ ն ի ս կ ա ր տ ա կ ա ր գ ի ր ա վ ի ճ ա կ ի ժ ա մ ա ն ա կ ,
 ի ն չ ա կ ե ս օ ր ի ն ա կ ` COVID-19-ն է : Դ ր ա ն ք
 հ ե տ ե լ ո ղ ա կ ա ն ո ր ե ն ա յ ա հ ա յ ա ն վ ե լ ե ն ա կ ե տ ա կ ա ն

խնամքի տակ գտնվող մարդկանց մահացու հիվանդությունները եւ դրանց հաջորդող տառապանքները պաշտպանելու նպատակով դրական պարտավորություններ պահանջելու համար ¹⁶:

Կննդենցիայով շարունակաբար պահանջվում է, որ ցանկացած անդամ պետությունն ազատությունից զրկված անձանց համար ապահովի բժշկական խնամքի պատշաճ մակարդակ ¹⁷: Խոշտանգումները կանխարգելման եվրոպական կոմիտեն (ԽԿԿ) կատարել է [COVID-19-ի համավարակի համատեքստում ազատությունից զրկված անձանց բուժմանը վերաբերող սկզբունքները վերաբերյալ հայտարարություն](#): Դրանք կիրառվում են տարբեր վայրերում, այդ թվում՝ նուտիկանություն կալանավորներին պահելու վայրերում, քրեակատարողական հիմնարկներում, ներգաղթյալներին ժամանակավոր պահման վայրերում, հոգեբուժարաններում եւ սոցիալական խնամքի տներում, ինչպես նաեւ նոր ստեղծված տարբեր հաստատություններում կամ այն գոտիներում, որտեղ անձինք **COVID-19-ի** համատեքստում գտնվում են կարանտինում: ԽԿԿ-ի սկզբունքները վերաբերում են նաեւ այդ հաստատություններում աշխատող անձնակազմին պաշտպանելու անհրաժեշտությունը, ինչպես նաեւ

¹⁶ Տե՛ս Դատարանի քարտուղարության կողմից հրատարակված «Դատապարտյալներին առողջությունը վերաբերող իրավունքները» տեղեկատվական թերթիկը:

¹⁷ Տե՛ս *Խոնդոբինի դեմ Ռուսաստանի [Khudobin v. Russia]*, թիվ 59896/00, 2006 թվականի հոկտեմբերի 26. Ինչպես և ԽԿԿ-ն մանրամասն ներկայացրել է կորսնակված սայիս հիվանդության (COVID-19) համավարակի համատեքստում ազատությունից զրկված անձանց բուժմանը վերաբերող սկզբունքները վերաբերյալ իր հայտարարությունում, «առողջապահությունն չպատշաճ մակարդակի վարող եւ արագորեն հանգեցնել այնպիսի իրավիճակներին, որոնք տեղավորվում են «անմարդկային եւ նվաստացնող վերաբերմունք» եզրույթի շրջանակներում:

ազգային անկախ վերահսկող մարմիններին համար կալանավորներին պահելու վայրերին շարունակական հասանելիությունն ապահովելուն: Մարդու իրավունքներին հանձնակատարը նույնպես հրապարակել է [հայ տարարություն](#)՝ COVID-19 համավարակ. անհապաղ քայլեր են անհրաժեշտ եվրոպայում քանտարկյալներին իրավունքներին պաշտպանություն համար:

Բացի պետությունն ինամբի տակ գտնվող անձանցից՝ Կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվածներին շրջանակներում պարտականությունները կարող են կիրառվել ծանր հիվանդներին, հաշմանդամություն ունեցող անձանց կամ տարեցներին նկատմամբ (տե՛ս [Տարեցներին մարդու իրավունքներին խթանման վերաբերյալ CM/Rec\(2014\)2](#) առաջարկությունը և Մարդու իրավունքներին հանձնակատարին՝ COVID-19 համավարակի ընթացքում հաշմանդամություն ունեցող անձանց և տարեցներին վերաբերյալ հայ տարարությունը¹⁸): Նրանց այդ հիվանդությունները վարակվելը և դրանով տանապելու ծայրահեղ մակարդակը կարող են անհամատեղելի համարվել կյանքը պաշտպանելու

¹⁸ Մարդու իրավունքներին հանձնակատարը, որն իր աշխատանքում հաճախակի շեշտում է, որ այն խոշոր քանակությամբ վայրերը, որտեղ անձինք գրկված են ազատությունից, պատշաճ հարմարեցված չեն հաշմանդամություն ունեցող անձանց և տարեցներին համար, համավարակի հետքավորող անդամ պետություններին կոչ է արել դադարեցնել նոր ընդունելություններն այդ հաստատություններ, հնարավորինս շատ հաշմանդամություն ունեցող անձանց հանել այդտեղից և ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ մնացած բնակիչներին պաշտպանելու համար. Հանձնակատարին կողմից արված հայ տարարությունները [COVID-19 համավարակի ժամանակ տարեցներն ավելի քան երբեք և և աջակցություն կարիք ունենն](#). 2020 թվականի մարտի 20, և [COVID-19 համավարակին արձագանքելիս հաշմանդամություն ունեցող անձինք չպետք է անտեսվեն](#), 2020 թվականի ապրիլի 2:

եւ վատ վերաբերմունքը կանխելու պետություն յանդրական պարտավորությունները հետ: Այս հանգամանակներում էլ Եվրոպական սոցիալական խարտիայի (վերանայված) 11-րդ հոդվածով, որի համաձայն՝ կողմ պետությունները պետք է ցույց տան վարակիչ հիվանդությունները հաղթահարելու իրենց ունակությունը՝ հիվանդությունները մասին հաղորդելու եւ տեղեկացնելու գործողությունները միջոցով, ինչպես նաեւ համաճարակները դեպքում ձեռնարկելով բոլոր անհրաժեշտ արտակարգ միջոցառումները¹⁹: Պետությունները՝ խոցելի խմբերի նկատմամբ ավելի մեծ ուշադրությունը համահունչ կլինի մարդկանց՝ առողջապահության հավասար հիմունքներով մատչելի ու թյան իրավունքին [\(Մարդու իրավունքները եւ կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի 3-րդ հոդված, «Օվիդիոսի կոնվենցիա»\):](#)

Այս առնչությամբ հիշեցվում է, որ հիվանդությունների համար նրակյալ դեղամիջոցները առկայությունն ու դրանց մատչելիությունը ներկայիս **COVID-19** համավարակի համատեքստում ավելի, քան երբեւէ կարելու է: «Եվրոպական դեղագրքի մշակման մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի²⁰ նպատակն է ապահովել իրավական եւ գիտական հիմք՝ ապահովելու համար դեղերի եւ

¹⁹ Սոցիալական իրավունքները եվրոպական կոմիտե, Եզրակացություններ XVII-2(2005թվական),Լատվիա:
²⁰ «Եվրոպական դեղագրքի մշակման մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա, ԵՊՇ թիվ 050, Ստրասբուրգ, 1964 թվականի հունիսի 22, եւ «Եվրոպական դեղագրքի մշակման մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի արձանագրություն, ԵՊՇ թիվ 134, Ստրասբուրգ, 1989 թվականի նոյեմբերի 1:

դրանց քաղաքացիներին որակյալ տեղեկագրքի՝
 Եվրոպական դեղագրքի ձեռնարկ: Եվրոպական
 դեղագրքային հանձնաժողովի հովանու ներքո **39**
 անդամ պետությունները Եվրոպական միությունը **29**
 դիտորդներին փորձագետներին, այդ թվում՝
 Առողջապահություն համաշխարհային
 կազմակերպության հետ համատեղում են ուժերը
 եւ մասնակցում են որակյալ այն չափանիշները
 սահմանելու աշխատանքներին, որոնք կիրառելի
 են բոլոր ստորագրող պետություններում եւ
 կիրառվում են աշխարհի ավելի քան **120** երկրում:

Վերջապես, ինչպես Կոնվենցիայի, այնպես էլ
 Եվրոպական սոցիալական խարտիայի համաձայն՝
 պետությունները պարտավոր են բնակչությանը
 տեղեկացնել համավարակի հետ կապված հայտնի
 ռիսկերի, ինչպես նաեւ հիվանդություն
 տարածումից խուսափելու համար անհրաժեշտ
 վարքագծերի եւ միջոցառումներին վերաբերյալ ²¹:

**3.2. Ազատություններ եւ անձնական
 անձեռնմխելիություն իրավունքը (Հոդված
 5) եւ արդար դատաքննություն իրավունքը
 (Հոդված 6)**

COVID-19-ին ի պատասխան ձեռնարկված աննախադեպ
 միջոցառումները կարող են ազդել պետության՝
 ազատություն եւ անձնական անձեռնմխելիություն
 իրավունքի երաշխավորման կարողություն վրա,
 ինչպես նաեւ փոփոխել դատական համակարգի

²¹ Տե՛ս Մարդու իրավունքներին եվրոպական դատարան, *Գուերա և Իտալիայի միջև* [Guerra and Others v. Italy], 1998 թվականի փետրվարի 19-ի վճիռ, Վճիռներին եւ նրանցում ներքին մասին գեղունւյցներ 1998-1, էջ 227, § 58. Օնեքիլիդիզի դեմ [ՄՊ] [Önerildiz v. Turkey [GC]], թիվ 48939/99, 2004 թվականի նոյեմբերի 30:

գործունեության քննարկումն ընթացքը :

5-րդ հոդվածի 1-ին կետի «ե» ենթակետով սահմանվում է, որ վարակիչ հիվանդությունները տարածումը կանխարգելելն այն հիմքերից մեկն է, որով անձը կարող է զրկվել ազատությունից : Նախքան այս միջոցառումներին դիմելն ակնկալվում է, որ պետությունները կապահովեն համապատասխան իրավական հիմքի առկայությունը եւ կդիտարկեն այն հարցը, թե արդյոք ազատությունից զրկման ձեւով միջոցառումները, ի տարբերություն ավելի մեղմ այլ ընտրանքային տարբերակների, խիստ անհրաժեշտ են : Հարկադիր մեկուսացման տեւողությունը եւ գործնականում դրա իրականացման եղանակն այս համատեքստում կարելու է :

Դատարանները մատչելիություն ապահովման եղանակներին բարելավմանն ուղղված միջոցառումները պետք է մշակվեն այնպես, որ համապատասխան են

6-րդ հոդվածին հատկապես այն դեպքերում, երբ անհրաժեշտ է հատուկ ընթացակարգային բարեխղճություն ցուցաբերում (դատավարություն խոցելի մասնակիցներ, ընտանեկան եւ աշխատանքային գործերով դատավարություններ եւ այլն) : Ոստիկանությունում արգելանքի տակ պահելու ժամկետի երկարաձգումը կամ ազատությունից զրկելու հարցի դատական վերանայման հետաձգումը կարող է հանգեցնել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի խախտումներին :

Պետք է ընդունել, որ 15-րդ հոդվածի հիման վրա պարտավորությունները 2 եղվելու արդյունքում կարող է ընդլայնվել

Կոնվենցիայի 5-րդ և 6-րդ հոդվածներով նախատեսված թույլատրելի միջոցառումներին շրջանակը, եւ կարող են ընդարձակվել պետական իշխանութային ներքին ժամկետներին պահպանման եւ այլ սովորական ընթացակարգային պահանջներին կատարման հարցում մանեւրելու հնարավորութային ներքին : Այնուամենայնիվ, առանց իրավական հիմքի կամ ժամանակին դատական վերանայում իրականացնելու կալանավորման հիմնական արգելքը եւ կալանավորվածներին հիմնական դատավարական երաշխիքներին տրամադրման անհրաժեշտութայինը, ինչպես օրինակ՝ բժշկի, իրավաբանի ծանայութային ներքին օգտվելը կամ մերձավոր ազգականներին տեսակցելը, պետք է այսպիսի հանգամանքներում սկզբունքորեն պահպանվեն : Պետութային նաեւ ընդհանուր առմամբ պարտավոր են ապահովել, որ դատավարութային ներքին համապատասխան են արդարութային հիմնարար պահանջին (ինչպես օրինակ՝ կողմերի հավասարութայինն է), եւ դրանց ընթացքում պահպանվի անմեղութային կանխավարկածը, ինչպես նաեւ ապահովել, որ չձեռնարկվի որեւէ քայլ, որը կհանգեցնի միջամտութային՝ դատավորներին կամ դատարաններին կախութայինը :

3.3. Անձնակազմի կազմի իրավունքը, խղճի ազատութայինը, արտահայտվելու ազատութայինը, միավորման ազատութայինը

Կոնվենցիայի 8-րդ, 9-րդ, 10-րդ և 11-րդ հոդվածներով երաշխավորված այս բնույթ

ի ր ա վ ու ն ք ն ե ր ի եւ ազատությունն երի
արդյունավետ իրականացումը ժամանակակից
ժողովրդարական հասարակությունն երի
ուղենիշն է: Դրանց սահմանափակումն երբ
թույլատրելի են միայն այն դեպքում, երբ դրանք
սահմանված են օրենքով եւ համաչափ են
հետապնդվող իրավաչափ և պատակի ն, ներառյալ՝
առողջության պաշտպանությունը: Սովորական
խմբային միջոցառումն երի զգալի
սահմանափակումն երբ, ինչպիսիք են
երկրպագության հանրային վայրերի
հասանելիությունը, հանրային հավաքները,
հարսանեկան կամ թաղման արարողությունն երբ,
կարող են անխուսափելիորեն հանգեցնել
փաստարկելի բողոքներին՝ համաձայն վերոնշյալ
դրույթների: Իշխանությունն երբ պարտավոր են
ապահովել, որ ցանկացած այդպիսի
սահմանափակում, անկախ այն հանգամանքից՝ դրա
հիմքում ընկած է պարտավորությունն երի ց
որել է շեղում, թե՛ ոչ, հստակ սահմանված լինի
օրենքով, լինի վերաբերելի սահմանադրական
երաշխիքներին համապատասխան եւ հետապնդվող
նպատակին համաչափ²²:

Թեպետ վերոնշյալ իրավունքներին
սահմանափակումն երի քարձրմակարդակ կարող է

²² Տե՛ս *Մեհմեթ Հասան Ալթանն ընդդեմ Թուրքիայի [Mehmet Hasan Altan v. Turkey], 13237/17, 2018* թվականի մարտի 20. ինչ վերաբերում է
հավաքներին ազատությանը, տե՛ս *Լաշմանկինը եւ այլք
ընդդեմ Ռուսաստանի [Lashmankin and Others v. Russia], թիվ 57818/09, 2017*
թվականի փետրվարի 7, 434-րդ պարբերություն. այս գործով
Դատարանը վճռել է, որ ցույցի ընդհանուր արգելքն
ընդունելի է, եթե առկա է իրական վտանգ, որ այն կդառնա
անկարգության պատճառ, որը հնարավոր չի լինի
կանխարգելել այլ, ավելի մեղմ միջոցառումն երի
կիրառմամբ, եւ այն դեպքում, երբ այն հիմնավորելու
նպատակով վկայակոչված անվտանգության
նկատառումն երբ գերակայում են ցույցերի նկատմամբ
սահմանված արգելքի ազդեցություն անբարենպաստ
գործոնի նկատմամբ:

լ ի ն վ ե ն հ ի մ ն ավ ո ր վ ե լ ճ գ ն ատ ամ ի պ այ մ ան ն ե ր ու մ ,
 խ ի ս տ ք ր ե ակ ան պատ ի ժ ն ե ր ը կ ար ո ղ ե ն
 մ տ ա հ ո գ ու թ յ ու ն ն ե ր ի տ ե ղ ի ք տ ա լ եւ պ ե տ ք է
 լ ու ր ջ ու ու ու մ ն ս ս ի ր ու թ յ ան ե ն թ ար կ վ ե ն :
 Բ ա գ ա ո ի կ ի ր ավ ի ճ ակ ն ե ր ը չ պ ե տ ք է հ ան գ ե գ ն ե ն
 ք ր ե ակ ան պատ ժ ի մ ի ջ ո գ ն ե ր ի չ ա փ ա գ ան գ մ ան :
 Հ ար կ ա դ ր մ ան եւ կ ան խ ար գ ե լ մ ան մ ի ջ եւ ար դ ար ա գ ի
 հ ավ ա ս ար ա կ շ ո ու թ յ ու ն ը ե թ ե ո չ մ ի ա կ , ա պ ա
 ա ո ավ ե լ պ ա տ շ ա ճ ե ղ ան ա կ ն է հ ամ ա չ ա փ ու թ յ ան
 մ ա ս ո վ Կ ո ն վ ե ն գ ի ա յ ի պ ա հ ան ջ ը կ ա տ ար ե լ ու
 հ ամ ար :

*Ար տ ա հ ա յ տ վ ե լ ու եւ տ ե ղ ե կ ու թ յ ու ն
 ս տ ա ն ա լ ու ա գ ա տ ու թ յ ու ն ը , լ ր ա տ վ ու թ յ ան
 մ ի ջ ո գ ն ե ր ի ա գ ա տ ու թ յ ու ն ը , պ ա շ տ ո ն ա կ ան
 տ ե ղ ե կ ու թ յ ու ն ն ե ր ի հ ա ս ան ե լ ի ու թ յ ու ն ը*

Ար տ ա հ ա յ տ վ ե լ ու ա գ ա տ ու թ յ ու ն ը , ա յ դ թ վ ու մ `
 տ ե ղ ե կ ու թ յ ու ն ն ե ր ի ա գ ա տ եւ ժ ամ ան ա կ ի ն հ ո ս ք ը
 հ ամ ավ ար ա կ ի հ ե տ կ ա պ վ ա ծ խ ն դ ի ր ն ե ր ը
 լ ու ո ս ր ան ե լ ու հ ար գ ու մ լ ր ա տ վ ու թ յ ան
 մ ի ջ ո գ ն ե ր ի կ ար ո ղ ու թ յ ան գ լ խ ավ ո ր գ ո ր ծ ո ն ն ե ն :
 Լ ր ա տ վ ու թ յ ան մ ի ջ ո գ ն ե ր ը եւ ար հ ե ս տ ավ ար ժ
 լ ր ա գ ր ո ղ ն ե ր ը , մ ա ս ն ավ ո ր ա պ ե ս ` հ ան ր ա յ ի ն
 հ ե ո ար ձ ա կ ո ղ ը ն կ ե ր ու թ յ ու ն ն ե ր ն ու ն ե ն
 ա ո ան գ ք ա յ ի ն դ ե ր ու կ ր ու մ ե ն հ ա տ ու կ
 պ ա տ ա ս խ ան ա տ վ ու թ յ ու ն ո չ մ ի ա յ ն հ ան ր ու թ յ ան ն
 օ պ ե ր ա տ ի վ , ճ շ գ ր ի տ եւ հ ավ ա ս տ ի տ ե ղ ե կ ու թ յ ու ն
 տ ր ամ ա դ ր ե լ ու , ա յ լ եւ խ ու ճ ա պ ը կ ան խ ե լ ու եւ
 ժ ո ղ ո վ ր դ ի հ ե տ հ ամ ա գ ո ր ծ ա կ գ ու թ յ ու ն ը
 խ թ ան ե լ ու հ ամ ար : Ն ր ան ք պ ե տ ք է պ ա հ պ ան ե ն
 պ ա տ ա ս խ ան ա տ ու լ ր ա գ ր ու թ յ ան մ ա ս ն ա գ ի տ ա կ ան եւ
 է թ ի կ ա յ ի խ ի ս տ ն ր մ ե ր ը եւ հ ե տ եւ ար ար փ ո խ ան գ ե ն
 պ ա շ տ ո ն ա կ ան հ ա դ ո ր դ ա գ ր ու թ յ ու ն ն ե ր
 ճ շ գ ն ատ ամ ի վ ե ր ա ք ե ր յ ա լ եւ խ ու ս ա փ ե ն ո չ ս տ ու յ գ
 պ ա տ մ ու թ յ ու ն ն ե ր ի , ա ո ավ ե լ եւ ս ի ր ա կ ան ու թ յ ան ը

չ համապատասխանող կամ սենսացիոն նյութերի հրապարակումից կամ տարածումից: Բացանկի հանգամանքներով պայմանավորված՝ պատասխանատու լրագրողները կարող են ստիպված լինել հրաժարվել սահմանափակ օգտագործման համար նախատեսված՝ կառավարչական տիրապետման ներքո գտնվող տեղեկությունների հրապարակումից, ինչպես օրինակ՝ ավելի խիստ մեկուսացման քաղաքականության իրականացմանն ուղղված հետազարմիջոցառումներին մասնիկ տեղեկությունը²³:

Հանրության՝ պաշտոնական տեղեկությունների հասանելիությունը պետք է ապահովվի Դատարանի նախադեպային իրավունքով սահմանված առկա սկզբունքների հիման վրա²⁴: Պաշտոնական տեղեկությունների հասանելիության ցանկացած սահմանափակում պետք է լինի բացանկի եւ հանրային առողջություն պաշտպանության նպատակին համաչափ: [Պաշտոնական փաստաթղթերի հասանելիության մասին կննվեն ցիայում](#)

(Տրոմսյոյի կննվեն ցիա) ընդգծվում է թափանցիկությունն անհրաժեշտությունը, եւ սահմանվում է, որ պետական մարմինն իր իսկ նախաձեռնություններ կամ անհրաժեշտությունից ելնելով ձեռնարկում է անհրաժեշտ միջոցառումներ պաշտոնական փաստաթղթերը հանրամատչելի դարձնելու ուղղությամբ, որպեսզի խրախուսի ընդհանուր հետաքրքրություններ կայացնող հարցերով

²³ Տե՛ս Եվրոպայի խորհրդի «Ճգնաժամի ընթացքում արտահայտվելու եւ տեղեկությունն ստանալու ազատություն պաշտպանության վերաբերյալ ուղեցույցը»:

²⁴ Տե՛ս օրինակ, Մոզյար Հելլսինկի [ՄՊ] գործը [Magyar Helsinki(GC)], 156-170-րդ պարբերություններ:

հանրու թյան տեղեկացված մասնակցությունը :

Մի և նույն ժամանակ, պաշտոնական հանդերձակցությունները չպետք է լինեն համավարակի վերաբերյալ տեղեկություններ փոխանցման միակ ուղին : Սակայն գեներալ քարտեզները և հիմնավոր մտահոգությունները ճնշման : Լրագրողները, լրատվություն միջոցները, բժշկամասնագետները, քաղաքացիական հասարակություն ակտիվիստները և ընդհանուր առմամբ հանրությունը պետք է կարողանան քննադատել իշխանություններին և հանգամանքներն ուսումնասիրել նրանց արձագանքը ճգնաժամին : Որոշակի թեմաների նկատմամբ նախապես սահմանված ցանկացած սահմանափակում, զանգվածային լրատվություն միջոցներ փակումը կամ հանդերձակցության առցանց հարթակներին հասանելիություն ուղղակի արգելափակումը ենթադրում են առավել մանրամասն ուսումնասիրություն, եւ դրանք հիմնավոր են համարվում միայն բացառիկ հանգամանքներում²⁵ : Համավարակը չպետք է օգտագործվի ազդարարներին (տե՛ս «Ազդարարներին պաշտպանություն մասին» [CM/Rec\(2014\)7 առաջարկությունը](#))²⁶ կամ քաղաքական ընդդիմախոսներին²⁷ լռեցնելու համար : Ապատեղեկատվություն կանխատեսված տարածման դեմ կարելի է պայքարել փաստացի պատժամիջոցներով և պետական տեղեկատվական

²⁵ Կնւ մ պանն ա Մազարէ [ՄՊ][Cumpana Mazare[GC]], 118-րդ պարբերություն :
²⁶ <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-51403795>:
²⁷ Տե՛ս Եվրոպայի խորհրդի «Ճգնաժամի ընթացքում արտահայտվելու և տեղեկությունն ստանալու ազատություն պաշտպանություն վերաբերյալ ուղեցույցը»:

արշավներին իրականացմամբ : Պետությունները պետք է գործեն առցանց հարթակներին եւ լրատվություն միջոցներին հետ համատեղ՝ հանրային կարծիքի մանիպուլյացիան կանխարգելելու, ինչպես նաեւ լրատվություն եւ տեղեկատվություն՝ ընդհանուր վստահություն վայելող աղբյուրներին, մասնավորապես՝ հանրային առողջապահական մարմիններին կողմից օգտագործվող աղբյուրներին առավել մեծ կարելու որոշումները տալու համար :

Անձնական կյանքի անձեռնմխելիությունն եւ տվյալնեքի պաշտպանություն

Անձնական տվյալներին հասանելիություն եւ մշակման նոր տեխնոլոգիաներն ունեն համավարակի տարածումը գուպելու եւ այն վերացնելու հնարավորություն : Մոնիթորինգի իրականացումը, հետեւումը եւ նախագգումը համաճարակային վերահսկողություն կարելու որակն քայլերն են : Առկա ժամանակակից թվային տեխնոլոգիաներին եւ գործիքներին (գտնվելու մասին տվյալներ, արհեստական բանականություն, դեմքերի ճանաչում, սոցիալական հավելվածներ) թվիկրկնապատկմամբ կամ չափազանց մեծ թվով ապահովմամբ կարելի է դյուրացնել այդ համավարակային վերահսկողությունը :

Միեւնույն ժամանակ, ժամանակակից տեխնոլոգիաներին՝ անձանց կյանքնեքափանցելու հնարավորությունը չպետք է թողնել առանց հսկողություն եւ անձնական կյանքը հարգելու անհրաժեշտություն կատմամբ :

հավասարակշռության հաստատման: Տվյալները պաշտպանության սկզբունքները եւ Եվրոպայի խորհրդի 108 կննդենցիան (եւ դրա արդիականացված տարբերակը, այսուհետ՝ «108+» կննդենցիա²⁸) մշտապես ապահովել են պաշտպանական քարտեզափանիշները եւ հանրային շահերը, այդ թվում՝ հանրային առողջապահությունը ներտնտեսական հավասարակշռության սահմանման հնարավորություն: Կննդենցիայով նախատեսվում են տվյալները պաշտպանության սովորական կանոններին քաջառնություններ՝ սահմանափակ ժամկետով եւ պատշաճ երաշխիքներ (օրինակ՝ ապանձնավորում) ու արդյունավետ վերահսկողություն մեխանիզմի ապահովմամբ՝ հավաստիանալու համար, որ այս տվյալները հավաքվում, վերլուծվում, պահվում ու փոխանցվում են օրինական եւ ապահով եղանակներով: Արհեստական բանականության միջոցով անձնական տվյալները լայնածավալ մշակումը պետք է միայն իրականացվի այն դեպքում, երբ գիտական ապացույցը համոզիչ կերպով փաստում է, որ հանրային առողջության համար պոտենցիալ օգուտները գերակա են այլընտրանքային, ներթափանցման պակաս հնարավորություն ունեցող լուծումներին կատարմամբ: Եվրոպայի խորհրդի՝ արհեստական բանականության փորձագիտական ցանցը²⁹ եւ դրա գործընկերները կարող են դյուրանել այս

²⁸ «Անձնական տվյալները մշակման դեպքում անհատները պաշտպանության մասին» արդիականացված կննդենցիա (ԵԽՊՇ 223). https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807c65bf

²⁹ Արհեստական բանականության հարցերով հատուկ կոմիտե, ԱԲՀ Կ

ան ն չ ն լ թ յ ամ ք գ ի տե լ ի ք ն ե ր ի փ ն խ ան ակ ն լ մ ք :

3.4. Խտրակալան ն լ թ յ ան ար գ է լ ն լ մ ք (Կն ն վ ե ն ց ի ա յ ի 14-ր դ հ ն դ վ ա ծ ե լ Թ ի վ 12 ար ձ ան ա գ ր ն լ թ յ ան 1-ի ն հ ն դ վ ա ծ , Ե վ ր ն պ ա կ ան ս ն ց ի ա լ ա կ ան խ ա ր տ ի ա յ ի «Ե» հ ն դ վ ա ծ) ե լ ք ա գ մ ա գ ան ն լ թ յ ան ն ն լ ն ե ր ա ն ա կ ան ն լ թ յ ան ն ան ն չ վ ն դ չ ա փ ա ն ի շ ն ե ր ք

Խտրակալան ն լ թ յ ան ք ա ց ա ն մ ա ն ս կ զ ք ն լ ն ք ը մ ե ծ կ ա ր ե լ ն ր ն լ թ յ ն լ ն ն ի ս ն լ յ ն հ ա մ ա տ ե ք ս տ ն լ մ : Կն ն վ ե ն ց ի ա յ ի 15-ր դ հ ն դ վ ա ծ ի հ ի մ ա ն վ ր ա պ ա ր տ ա վ ն ր ն լ թ յ ն լ ն ն ե ր ի ց շ ե դ ն լ մ ն ա խ ա տ ե ս ն դ մ ի ջ ն ց ա ն ն լ մ ն ե ր ի խ ի ս տ ան հ ր ա ժ ե շ տ ն լ թ յ ն լ ն ը գ ն ա հ ա տ ե լ ի ս Դ ա տ ա ր ա ն ն ն լ ս ն լ մ ն ա ս ի ր ն լ մ է ա յ ն հ ա ր ց ը , թ ե ա ր դ յ ն ք մ ի ջ ն ց ա ն ն լ մ ն ե ր ի ա ր դ յ ն լ ն ք ն լ մ ան հ ի մ ն խ տ ր ա կ ան ն լ թ յ ն լ ն է դ ր վ ն լ մ ան ձ ա ն ց տ ա ր ք ե ր կ ա տ ե գ ն ր ի ան ե ր ի մ ի ջ ե լ ³⁰: Խտրակալան ն լ թ յ ան ն ր ն շ ձ ե լ ե ր կ ա ր ն դ ե ն ն ա ե լ դ ի տ ա ր կ վ ե լ ն ր պ ե ս ա ր ժ ա ն ա պ ա տ վ ն լ թ յ ն լ ն ը ն վ ա ս տ ա ց ն ն դ վ ե ր ա ք ե ր մ ն լ ն ք , ն ր ն ա ր գ է լ վ ա ծ է 3-ր դ հ ն դ վ ա ծ ն վ ՝ շ ե դ ն լ մ չ թ ն լ յ լ ա տ ր ն դ դ ր ն լ յ թ ն վ ³¹: Ավ ե լ ի ն , ն չ ք ա ր ե ն պ ա ս տ պ ա յ մ ա ն ն ե ր ն լ մ գ տ ն վ ն դ խ մ ք ե ր ի ն պ ա տ կ ան ն դ ան ձ ա ն ց կ ն ն կ ր ե տ կ ա ր ի ք ն ե ր ը հ ա շ վ ի չ ա ն ն ե լ ն լ հ ա ն գ ա մ ա ն ք ը կ ա ր ն դ է հ ա ն գ ե ց ն ե լ խ տ ր ա կ ան ն լ թ յ ան ³²: Խտրակալան ն լ թ յ ան ա ր գ է լ մ ա մ ք , ա յ ս պ ի ս ն վ , կ ա ր ն դ ե ն ն ա խ ա տ ե ս վ ե լ ի ր ա կ ան հ ա վ ա ս ա ր ն լ թ յ ան ա պ ա հ ն վ մ ա ն ն ն լ դ դ վ ա ծ դ ր ա կ ան մ ի ջ ն ց ա ն ն լ մ ն ե ր ի ձ ե ն ն ա ր կ մ ա ն

³⁰ ՄԻԵԴ, *Ա-ն ե լ ա յ լ ք ը ն դ դ ե մ Մ ի ա ց յ ա լ Թ ա գ ա վ ն ր ն լ թ յ ան* [ՄՊ] [A. and Others v. the United Kingdom (GC)], 3455/05, 2009 թ վ ա կ ան ի փ ե տ ր վ ա ր ի 19, §§ 182-190:

³¹ ՄԻԵԴ, *Կ ի պ ր ն ս ն ը ն դ դ ե մ Թ ն լ ր ք ի ա յ ի* [ՄՊ] [Cyprus v. Turkey (GC)], 25781/94, 2001 թ վ ա կ ան ի մ ա յ ի ս ի 10, §§ 312-315:

³² Տ ե ' ս , օ ր ի ն ա կ , ՄԻԵԴ, *Հ ն ր վ ա թ ը ե լ Ք ի ս ն ը ն դ դ ե մ Հ ն լ ն գ ա ր ի ա յ ի* [Horvath and Kiss v. Hungary], 11146/11, 2013 թ վ ա կ ան ի հ ն լ ն վ ա ր ի 29:

պարտավորությունները³³: Համանման մոտեցում է կիրառվում Եվրոպական և անցիվալական խարտիայում («Ե» հոդված)³⁴: Այս իմաստով, Ազգային փոքրամասնություններին պաշտպանությունը 2-րջանակային կոնվենցիայի, Տարածաշրջանային կամ փոքրամասնություններին լեզուների վերաբերյալ Եվրոպական խարտիայի, ինչպես նաև ՌԱԵՀ-ի ընդհանուր քաղաքականությունը վերաբերյալ առաջարկություններին շատ դրոյթներ պետք է դիտարկվեն նրպես հավասարություն է խտրականություն քաղաքական սկզբունքներին արտահայտչամիջոցներ:

Այժմ վարակի տարածման դեմ պայքարի 2-րջանակներում ձեռնարկված քաղաքական միջոցառումներին արդյունքում հավանաբար ի հայտ կգան հարցեր դրանց հնարավոր խտրական հետևանքներին առնչությամբ: Օրինակ՝ Կոնվենցիայում (Թիվ 1 արձանագրության 2-րդ հոդված) էլ Եվրոպական անցիվալական խարտիայում (17-րդ հոդված) ամրագրված կրթություն իրավունքի իրականացումը պետք է,

³³ ՄԻԵԴ, *Հորվաթիայի և Հունգարիայի միջև ընդդեմ Հունգարիայի* [*Horvath and Kiss v. Hungary*], 11146/11, 2013 թվականի հունվարի 29, § 116. ՄԻԵԴ, *Չամբիայի և Թուրքիայի միջև* [*Çam v. Turkey*], 51500/08, 2016 թվականի փետրվարի 23: Տե՛ս նաև Կոնվենցիայի թիվ 12 արձանագրության քաղաքական գեկոյցը:

³⁴ Համաձայն Անցիվալական իրավունքներին Եվրոպական կոմիտեի (ՄԻԵԿ)՝ խտրականություն պատճառ կարող է լինել համանման իրավիճակում անձանց միջեւ առկա տարբերությունները պատշաճ էլ հստակ ձեւով հաշվի չառնելը կամ համարժեք քայլեր չձեռնարկելը ապահովելու համար, նրանք ամատչելի իրավունքներին ցել կոնվենցիայի արտոնություններին ցել հսկայապես, օգտվենք ունենալու էլ դրանք, իսկապես, հասանելի լինենք ունենալու: Տե՛ս, օրինակ, ՄԻԵԿ, *Իտալիայի աշխատանքի համընդհանուր կոնֆեդերացիան (ԻԱՀԿ) ընդդեմ Իտալիայի* [*Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL) v. Italy*], Գանգատ թիվ 91/2013, 2015 թվականի հոկտեմբերի 12, § 237, ՄԻԵԿ, *Աշխատանքի ֆրանսիական ժողովրդավարական կոնֆեդերացիան (ՄՏԺԿ) ընդդեմ Ֆրանսիայի* [*Confédération française démocratique du travail (CFDT) v. France*], Գանգատ թիվ 50/2008, 2009 թվականի սեպտեմբերի 9-ի ըստեւություններում, §§ 39 էլ 41:

ըստ էության, ապահովվի, չնայած ապահովման եղանակները պետք է ենթարկվեն մշակման: Այնուամենայնիվ, պետք է հատկապես ուշադիր լինել՝ հավաստիանալու համար, որ խոցելի խմբերի անդամները շարունակում են օգտվել կրթության իրավունքից, եւ մեկուսացման ընթացքում նրանց համար հավասար պայմաններով հասանելի են ուսումնական միջոցներն ու նյութերը: Նախապատրաստական փուլում է գտնվում գնչուների, միգրանտների, ազգային փոքրամասնությունների ակտիվացման անհատականացումը, առաջատար խնդիրներն ու նրանց հետ կապված խնդիրները, որոնք անդամ պետություններին կողմից այս ճգնաժամի ընթացքում որդեգրված առանձին ներառական գերազանց գործելակերպերի մանրամասն ուսումնասիրությունն են³⁵:

4. Հանցագործությունից պաշտպանությունը, հանցագործության գոհերի պաշտպանությունը

Միջադեպերի հաղորդումը եւ ապացույցներին ներկայացումն ավելի հաճախակի է դառնում՝ փաստելով, որ մեկուսացման եւ ինքնամեկուսացման քաղաքականության հետեւանքով աճում է ընտանեկան, սեռական եւ գենդերային հիմքով բռնությունների մակարդակը, եւ հետեւաբար ավելանում է դրանցից

³⁵ Ուսումնասիրությունն նախապատրաստվում է Խտրականության դեմ պայքարի, բազմազանություն եւ ներառականություն հարցերով նոր, դեկավար կոմիտեի (ԽՊԲՆՂԿ) քարտուղարություն կողմից՝ ԽՊԲՆՂԿ-ի առաջին նիստին քննարկելու համար: Ներածական մասը շնորհակալ կհրապարակվի դրական արդյունքում:

Կառավարության անդամները և անհրաժեշտությունը: Այն անդամները, որոնք Ստամբուլի կոնվենցիայի նախնական 36 փնտրում են եղանակներ, որ այդպիսի բռնությունները շարունակեն տրամադրել աջակցություն է կառավարության անդամներին՝ ամերիկացիների հարմարեցված ծառայություններ, կարող է միայն ուղղունելի լինել: Եվրոպայի խորհրդի կարող է տարածել իր անդամները Ստամբուլի կոնվենցիայի գործող գործելակերպի մասին տեղեկություններ, ինչպես օրինակ՝ գործող տրվող՝ բռնությունները դեպքի մասին հաղորդելու այլընտրանքային հնարավորություններն են³⁷: Կարելի է նաև դիտարկել նորարարական միջոցների տարբերակը, որպեսզի Եվրոպայի խորհրդի «Սեռական շահագործումից եւ սեռական բռնություններից երեխաների կառավարության մասին» Լանդարնտեի կոնվենցիայի դրույթներին համաձայն՝ երեխաներին հասանելի լինեն «վստահություն հեռախոս» եւ «թեժ գիծ» ծառայությունները՝ այս համավարակի ընթացքում բռնությունները, վատ վերաբերմունքի եւ սեռական բռնությունները բռնությունները մասին հաղորդումներն են րկայացնելու համար³⁸:

³⁶ «Կանանց նկատմամբ բռնությունները նախնական բռնություններ են խարգելման եւ դրանց դեմ պայքարի մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի, ԵԽՊՇ թիվ 2010, Ստամբուլի, 2011 թվականի մայիսի 11. <https://www.coe.int/conventions/treaty/210>:

³⁷ Տե՛ս Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարի 2020 թվականի մարտի 30-ի հայտարարությունը (<https://www.coe.int/en/web/portal/-/covid-19-crisis-secretary-general-concerned-about-increased-risk-of-domestic-violence>) եւ ԳԲԵՎԻՕ-ի նախագահի 2020 թվականի մարտի 24-ի հայտարարությունը. <https://rm.coe.int/grevio-statement-covid-24-march-2020/pdfa/16809cf55e>:

³⁸ Լանդարնտեի կոնվենցիայի նախագահի եւ փոխնախագահի

Մարդկանց թրաֆիքին գնհերը կարող են հայտնվել էլ ավելի խոցի վիճակում՝ իրավապահ մարմիններին եւ նրանց աջակցություն ցուցաբերող ծառայություններին, օրինակ՝ կացարաններին ասիական փակ կարողություններին պատճանով³⁹:

Քանի որ ժամանակակից հասարակությունն առավել, քան երբեւէ կախում ունի համակարգչային համակարգերից, ճգնաժամի ընթացքում չարամիտ դերակատարները կարող են այս կախումն առավել հաճախօգտագործել հոգնուտ իրենց (համակարգիչները վարակելու, օգտագործողի հաշվառման տվյալները կամ խարդախություններ վճարումներ ատանալու նպատակով օգտագործվում են խարդախության սխեմաներ, ֆիշինգ արշավներ եւ COVID-19-ի վերաբերյալ տեղեկություն կամ խորհուրդ տրամադրող թվացյալ իրական կայքերի միջոցով տարածվում է վնասագիր): Երեխաները բացառությունն չեն կազմում կիրքեռտարածքում առկա ռիսկերից, իսկ դպրոցներին փակման հետեւանքով նրանց կողմից համացանցի ու սոցիալական կայքերի ավելի լայն օգտագործումն ազդում է նրանց անվտանգություն և վրա: Ավելի ինչ, կորոնավիրուսային հիվանդություններն են, քանի որ, ցավոք, հանցագործներին համար ի հայտ է բերել նոր հնարավորություններ՝ օգտվելու բժշկական, անձնական պաշտպանություն եւ հիգիենիկ արտադրանքներին մեծ պահանջարկից: Դրանց թվին

հայտարարությունը . <https://rm.coe.int/covid-19-lc-statement-en-final/16809e17ae>:

³⁹ Տե՛ս ԳԼԵՏԱ-ի 2020 թվականի ապրիլի 3-ի հայտարարությունը:

Եւ ն դասավորում կէղծ դեղորայքը կամ կէղծ
 բժշկական սարքերը, ինչպէս օրինակ՝ **COVID-19**
 թեստավորման միջոցները, որոնք հասանելի են
 դարձվում թէ՛ առնցանց, թէ՛ համացանցից դուրս :
 Կէղծ բժշկական արտադրանքի արտադրությունը
 եւ բաշխումը զգալի ռիսկ է հանրային
 առողջության համար եւ վտանգում է կյանքի
 իրավունքն ու առողջության իրավունքը :
 Քրեական արդարադատության մարմինները պետք է
 լինվին համագործակցեն՝ վերոնշյալ
 հանցանքները բացահայտելու, քննելու,
 վերազրեւելու եւ քրեական հետապնդման
 ենթարկելու համար : Եվրոպայի խորհրդի
 կոնվենցիաների 2-րջանակներում
 (Կիբեռհանցագործություն մասին կոնվենցիա
 (Բուդապէշտ), «Բժշկական նշանակություն
 արտադրանքի կէղծման եւ հանրային
 առողջության համար վտանգ ներկայացնող
 նմանատիպ հանցագործություններին մասին»
 կոնվենցիա⁴⁰, «Մեռական շահագործումից եւ
 սեռական բռնությունից բռնություններին
 երեխաների պաշտպանություն մասին»
 Լանգարնտեի կոնվենցիա) անդամ
 պետություններն ակտիվ համագործակցում են
 իրենց քրեական իրավունքի դրույթները,
 ընթացակարգային լիազորությունները
 բարելավելու համար, եւ անհրաժեշտ է
 միջազգային համագործացություն հաստատում՝
 այդպիսի առնչվող քննարկներում պայքարելու համար :

⁴⁰ «Բժշկական նշանակություն արտադրանքի կէղծման եւ
 հանրային առողջության համար վտանգ ներկայացնող
 նմանատիպ հանցագործություններին մասին» կոնվենցիայի
 կողմերի կոմիտեն կտրամադրի խորհրդատվություն **COVID-19**-ի
 համատեքստում Կոնվենցիայի կիրառման առնչությամբ
<https://www.coe.int/en/web/medicrime/home>:

5. Հաջորդքայլերը . Եվրոպայի խորհուրդն առավել քան երբեւէ քայլում է ժամանակին համընթաց

Եվրոպայի խորհուրդն ստեղծվել է երբեւէ հայտնի ամենաադետալի պատերազմից հետո Եվրոպայում տեւական խաղաղու թյունն վերահաստատելուն պատակով : Այն զգալի հաջորդու թյունն է գրանցել՝ իր 70-ամյա պատմութան ընթացքում դառնալով համաեվրոպական կազմակերպու թյունն՝ եզակի կառույցներով , նրոնք դարձել են համաշխարհային օրինակ : Այսօր մեր հասարակու թյան առջեւ ծառացած մարտահրավերն աննախադեպ է : Նույնիսկ ճգնաժամի ծայրահեղ ազդեցութան փուլի ավարտից հետո մեր հասարակու թյունը ստիպված կլինի փնտրել միջոցներ՝ սոցիալ-տնտեսական վնասը վերացնելու եւ մեր ժողովրդավարական կառույցների նկատմամբ վստահու թյունն էլ ավելի ամրապնդելու համար : Ընդորում , պետք է լայնորեն խորհրդածել մեր հասարակու թյան առավել խոցելի անհատներին ու խմբերի պաշտպանութան եւ առավել կայուն ու համերաշխ կառավարման մոդելի միջոցով նրանց իրավունքներին երաշխավորման միջոցներին շնորհ :

Եվրոպայի խորհուրդը կշարունակի ջանքեր գործադրել , նրպեսզի աջակցու թյունն ցուցաբերի իր անդամ պետություններին այս ճգնաժամի ընթացքում եւ դրա հետեւանքներին վերացման ուղղությամբ : Իր արդյունավետ իրավական փաստաթղթերի լայն շրջանակը , տեխնիկական փորձը եւ ազգային փորձագետներին ընդգրկուն

ցանցը կանաչավարձային թյունները էլ քաղաքացիներին համար ապահովում են արժեքավոր գործիքներ՝ հանրային առողջության պաշտպանության, մեր հասարակության ժողովրդավարական կանոնակարգի պահպանման և ճգնաժամի հետևանքներին մեղմացման և ղրղության արժանավարձում և առավել կայուն պատասխանատվություններն ի հայտ բերելու համար:

Եվրոպայի խորհրդի էլ Քարտուղարության կանոնադրական մարմինները, բնական կանոնակարգի մոբիլիզացիան էլ չեն խնայելու նրանք՝ բնական շահագրգիռ կողմերին, այդ թվում՝ իշխանության և քաղաքացիական հասարակության էլ քաղաքացիներին շրջանում տեղեկություններ փոխանցելու, արժանավոր գործելակերպերը էլ քաղված դասերը ներկայացնելու նպատակով Կազմակերպություն գործիքներն և նեոնուրաներն օգտագործելու համար, որպեսզի գտնենք մեր առջև ծառայած մարտահրավերներին արձագանքելու քննհանուր միջոցներ: Կազմակերպություն բնական ծրագրերի էլ գործողություններին (այդ թվում՝ ըստ հարցման անդամ պետություններին էլ ոչ անդամ պետություններին հետ համագործակցություններին) թիրախները կվերանայվեն այնպիսի բաղադրիչներ ներառելու համար, որոնց արդյունքում Կազմակերպություն աջակցությունը կդառնա հնարավորինս նպատակային, արդիական էլ հստակ: